

François Sureau

INIGO

*roman o
sv. Ignaciju
Lojolskem*

AMDG.
Sv. Ignacij

INIGO
Roman o sv. Ignaciju Lojolskem

INIGO

Roman o sv. Ignaciju Lojolskem

François Sureau

DRUŽINA
CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
2016

François Sureau

INIGO

Roman o sv. Ignaciju Lojolskem

Naslov izvirnika
INIGO, PORTRAIT

© *izvirnik*: © Éditions Gallimard, 2010

© *za slovensko izdajo*: Družina d. o. o.

Izdaja: prva

Prevod: Tadeja Petrovčič Jerina

Spremna beseda: p. Damjan Ristić DJ

Jezikovni pregled: Barbara Skralovnik

Grafična priprava: Stanislav Oražem

Oblikovanje naslovnice: Lucia Jerman

Izdali in založili: Družina, d. o. o., za založbo Tone Rode
Društvo Mohorjeva družba in
Celjska Mohorjeva družba, d. o. o.,
za založbo predsednik Jože Planinšek CM
in ravnateljica dr. Tanja Ozvatič

Natis: Tiskano v Sloveniji

Naklada: 800 izvodov

Ljubljana 2016

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —
CELJE - Ljubljana

Vse informacije o knjigah založbe Družina
najdete na spletni strani: **www.druzina.si**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.133.1-93-311.2

SUREAU, François

Inigo : roman o sv. Ignaciju Lojolskem / François Sureau ; [prevod Tadeja Petrovčič Jerina ; spremna beseda Damjan Ristić]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina ; Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2016

Prevod dela: Inigo

ISBN 978-961-04-0245-9 (Družina)

ISBN 978-961-278-247-4 (Mohorjeva)

282990080

Edmondu

Duhovni spopad je enako neizprosen
kot spopad dveh ljudi.

Rimbaud

NA POTI K PRENOVLJENI PODOBI SV. IGNACIJA

p. Damjan Ristić DJ

Pred seboj imamo roman francoskega pisatelja *Françoisa Sureauja* o svetniku Inigu iz Lojole. Življenje sv. Ignacija, kot ga imenujemo pri nas, posebej pa njegova duhovnost sta močno zaznamovala katoliško Cerkev, pa tudi človeško družbo nasploh, in sicer prek delovanja jezuitov, tj. članov reda Družbe Jezusove, njihovih misijonov in šolstva. Ignacijeva duhovna izkušnja, ki jo je delil z drugimi prek knjižice z naslovom *Duhovne vaje*, je botrovala nastanku jezuitov, redovnikov, ki so v času prvih svetovnih popotovanj in evropske globalne ekspanzije prodrli na najbolj oddaljene zemeljske koticke. Morda je najbolj zanimivo, da jih k temu ni gnala Ignacijeva osebna zgodba. Slabo so jo poznali, saj Ignacij ni želel govoriti o njej. Gnala jih je lastna močna osebna izkušnja Kristusa, ki so jo doživeli znotraj *Duhovnih vaj*. Pričujoči roman je po eni strani duhovni portret Ignacija Lojolskega, po drugi strani pa predstavlja rojstvo nove duhovne izkušnje, ki se je prenesla najprej na jezuite in druge ignacijanske redove, nato pa tudi na laike. Zanje bo ta roman zanimiv opis znane duhovne izkušnje. Za druge pa bo predstavljal nekakšen vpogled v notranjost duhovne dinamike, kot jo razume in interpretira ignacijanska duhovnost.

I

Izmučeni človek, ki je 31. julija 1556 izdihnil v Rimu, je svoje bližnje že dolgo osupljal z nenavadno močjo, ki se je razodevala v njegovi šibkosti. Celó Ignacij Lojolski je kljub svoji neverjetni energiji dolgo zatrjeval, da sam ne more storiti ničesar – razen po milosti božji. Njegova zemeljska pustolovščina se dopolni sredi poletne sople znotraj sobice z nizkim stropom, ki je hrup mesta ne doseže; nemara pa jo doseže tisti šepet, v katerem se, kot pravi Sveto pismo, razodeva božja navzočnost.

V letih, ki so se zdaj iztekla, je bil Ignacij prevzet od skrivnostne navzočnosti, zaradi katere je potočil toliko solza, da so mu bile veke zaradi tega nenehno razbolene. Tista nedojemljiva oseba, ki ga je nekoč poučevala v Manrezi, je zdaj, ko je bilo delo dopolnjeno, red ustanovljen, učenci razposlani na vse konce sveta, spet postala otipljiva. Oseba se je razodela, tako Ignacij, »onkraj sil narave«, »bolj po čutenju in videnju kot po razumu«, in v njem vzbudila neizmerno ljubezen, kot je dotlej ni poznal. Nikdar ni mogel opisati ali pojasniti tega navala v duši – zadoščalo mu je, da ga je pričakoval in se ga nadejal, četudi ga je najpogosteje presenetil. In vendar ni prav nič omilil strogosti svoje asketske prakse, ob kateri si je po desetkrat na dan

izprašal vest z izostrenim občutkom lastnega stanja grešnosti, kot ga imajo svetniki, z občutkom, ki osuplja. Ob tem pa, kot so opazili njegovi bližnji, ga je navdajala umirjena pobožnost, vedra in sveža, ter velika ljubezen do vseh, ki jih je srečeval. Kontemplacija pri njem ni navdihovala le tako imenovanih duhovnih sposobnosti, temveč tudi spomin, domiselnost, voljo, odpirala ga je delovanju in služenju ter mu hkrati merila božjo bližino in oddaljenost.

Ignacij je umrl daleč od baskovske dežele, ki se je je ganjeno spominjal, kadar je nanoslo, da je jedel *taloo*. Tam so ga klicali Eneko ali po kastiljsko Inigo, in v tem imenu je bil ogenj.

Pozoren, kot je bil pri odkrivanju božjega reda za neurejeno navideznostjo, nikdar ni mislil, da je bil sredi tistih gričev rojen po naključju in da bi bil bolje služil Bogu, ko bi jih bil izbrisal iz spomina. Hugues de Saint-Victor je zapisal: »Kdor je navezan na domovino, je še vedno podvržen čutnosti. Kdor povsod najde domovino, je že pogumen. Komur pa ves svet pomeni izgnanstvo, ta je popoln.« Ignacij je ostal romar z Montserrata, iz Manreze in Jeruzalema, ne toliko zaradi let tavanja in beračenja, temveč iz prepričanja, da je ta svet le predokus drugega. Srednji vek se je nadejal, da bo lahko tod doli, v samostanih in okoli katedral posnemal zamišljeno ureditev božjega mesta, Ignacij pa je posvojil slutnjo svojega časa: da je tudi gibanje božja odlika in da je treba Boga iskati povsod. Brate je oprostil redovnih pravil. Želel je, naj se posvetijo temu gibanju samemu. Vendar napor vselej od nekod izvira, ima neko izhodišče, se na nekaj nanaša. Ignacijeva navezanost na domovino gotovo izhaja iz prepričanja, ki si ga je izoblikoval v trenutku spreobrnjenja, da namreč Bog po svoje prihaja tja, kjer so rojeni, po takšne, kakršni so.

Enajstega junija je Ignacij začel slabeti. Dobil je vročino in ni več mogel voditi reda. Svoja pooblastila je poveril dveh očetoma, eden od njiju je bil njegov tajnik Polanko, in

se umaknil v majhno hišo na Aventinu, ki je bila prav pred kratkim prenovljena in se njeni zidovi še niso utegnili posušiti. Tam je ravnodušno sprejel zdravnika, ki so mu ga poslali in ki je svetoval, naj ga ne premikajo, tako zelo mu je, kakor je kazalo, ustrezala ta samota. Vendar je postajal čedalje slabotnejši, in 24. julija se je vrnil v Strado, hišo tega reda, ki odslej v Cerkvi nekaj pomeni. Tam so živeli maloštevilni sredi labirinta hodnikov in ozkih celic. Ignacijeva sobica je spominjala na celico flamskih begin. Parke so sestavljale precej debele deske, stenski opaž je bil preprost, rumenkasto rjav, skoraj črn ob stropu, katerega sveže prepleskana belina je razsvetljevala prostor; v sobici je bilo eno samo visoko okno s kvadratnimi, v svinec vdelanimi stekelci. V tej hiši je vladala samostanska tišina. Resda se je odpovedal omejitvam meniškega življenja, klavzuri in kornim molitvam, vendar je kljub temu ostal naklonjen načinu življenja menihov. Nekaj časa je celo premišljeval, da bi postal kartuzijan. Ljubil je tišino. Leta 1549 jo je tako postavil za pravilo v rimski hiši, ki jo je zato prevevalo posebno vzdušje, kar so tuji obiskovalci še posebej občutili, saj je bila vozlišče reda, kraj, kjer so se Ignacij in njegovi najbližji tovariši pogovarjali s Svetim sedežem, kralji, knezi, svojimi brati, raztresenimi po vsem tedaj znanem svetu, in z vsemi, ki so k njim prišli po pomoč.

Ignacij ni več zapuščal sobe in se je moral pogosto odpovedati darovanju svete maše. Njegovih bližnjih ni skrbelo. Že dolgo je bolehal in pešal. Prvikrat se je že leta 1550 želel odpovedati službi generalnega predstojnika. Leto 1554 je bilo zanj posebej naporno. Je petinšestdesetletni moški, ki mu že dolgo zmanjkuje moči, da bi dovršil to osupljivo delo, ki očitno postaja mogoče le ob neznani sili. Obdukcija, ki jo bo izvedel Kolombo, Vesalijev učenec, bo pokazala številne kamne v ledvicah, pljučih in glavni odvodnici. Ignacij je gotovo hudo trpel, in to večji del svojega življenja. Zdravniki, vajeni njegove oslabelosti, konec julija niso pri-

pisovali posebnega pomena temu, da se mu je stanje poslabšalo. Ignacij je pogosto oboleval, a je bolezen vedno premagal. V hiši so drugi hudo bolni, začeni z Laynezom, enim njegovih prvih učencev, ki ga bo pozneje nasledil.

Ignacij pa je videl, da se mu življenje izteka. Ni človek dvomov in utvar. Devetindvajsetega julija prosi Polanka, naj skliče zdravnike, nato pa odide v Vatikan prosit za papežev blagoslov za Layneza pa tudi zase. Nekdanji častihlepni vojak, baskovski plemenitaš, pohabljenec pri Pamploni je postal ena najpomembnejših osebnosti krščanstva in ga že častijo kot svetnika.

Čeprav mu je Ignacij rekel, da čuti, kako se mu bliža zadnja ura, Polanko očitno ne misli, da je njegov konec tako blizu. Mogoče tega preprosto noče verjeti. Teško si predstavljamo, kako zelo so se ti možje prepustili tistemu, kar imenujejo božja volja, in kako je to vplivalo na njihovo čustvovanje. Naslednji dan, v četrtek, je šla naprej pošta za Španijo, skozi Genovo, in Polanko je moral napisati še nekaj pisem. Vpraša, ali lahko obisk pri papežu prestavi na naslednji dan. Ignacij mu odgovori: »Bolj bom miren, če boste to uredili danes kot jutri, ali vsaj čim prej, ko je mogoče; ampak, storite, kot se vam zdi. Glede tega se vam popolnoma prepustim.« Polanko se torej drži nasveta zdravnika Petronija, ki se mu ne zdi, da bi bil Ignacij v nevarnosti, in sklene, da bo šel naslednji dan.

Ob zori Ignacij umira. Pošljejo po njegovega spovednika, Pedra Riero – ki ga ni mogoče najti. Polanko, ki je, kot si lahko predstavljamo, ves iz sebe, se navsezgodaj odpravi v Vatikan. Kljub zgodnji uri ga papež nemudoma sprejme in ugodi prošnji redovnega ustanovitelja po blagoslovu.

V istem trenutku se Ignacij Lojolski obrne k zidu in umre. Sam. Ni prejel poslednjih zakramentov. Že dva dneva ni prejel obhajila. Ob bližajočem se koncu tudi ni blagoslovil svojih bratov ali imenoval naslednika. Nobenega tistega dejanja, ki ga v poslednjem trenutku opravijo redovni

ustanovitelji ali ki jim jih pripisujejo zapisi. Ko bo Polanko pozneje razmišljal o nenavadnih okoliščinah te smrti, bo iz tega razbral še zadnji nauk: »Kot ponižni božji služabnik ni ničesar pripisoval samemu sebi, in tudi ni želel, da bi mu kaj pripisovali drugi – vse je pripisoval samo Kristusu, kot razodeva že redovno ime, Kristusu, saj je iz nje ga vse izšlo.«

Smrt Ignacija Lojolskega je osupljiva v tej svobodi, ki jo je želel iskati v skladju z ljubečim stvarnikovim načrtom. V njej je videl odgovor. Ne vemo, katere so bile njegove zadnje besede, ko se je v tisti ozki sobici obrnil in umrl, prikrajsan za poslednje zakramente. Nekaj čudnega in ganljivega je v tem rojstvu Ignacija Lojolskega za nebesa. »Ta svet je zapustil na povsem navaden način,« še zapiše Polanko, »in gotovo je milost, da njegove smrti ni zaznamovalo nobeno izjemno znamenje, prejel od Boga, čigar slava je bila edini predmet njegovih hrepenenj.«

Ignacija so pokopali v cerkvi Il Gesù v Rimu in nad njegovim grobom postavili oltar v baročnem slogu, nad njim pa svetnikov kip iz čistega srebra, da bi bil opora češčenu vernikov. Tak je bil duh časa. In verniki so kmalu prišli, množično so se začeli zgrinjati tja in prositi za priprošnjo tega moškega, ki se je nemalo sodobnikom zdel nadvse skrivnosten. Postopek njegove razglasitve za svetnika so sprožili že leta 1595 in Ignacij je bil razglašen za blaženega leta 1609, za svetnika pa 1622, hkrati s Frančiškom Ksaverijem, apostolom Indije, ki je bil njegov študijski tovariš v Parizu, s Filipom Nerijem, radostnim duhovnikom, čistim in lebdečim malo nad tlemi, ki je nekaj časa razmišljal o vstopu v Družbo Jezusovo, in s Terezijo Avilsko, prenoviteljico karmeličanskega reda in zaupno poznavalco božjih poti.

Obstajajo neznani svetniki in gotovo je takih največ. Razglašene svetnike pa Cerkev postavlja vernikom za zgled. Vendar je težko slediti zgledu Ignacija Lojolskega.

Ne za njegov značaj ne za milosti, ki jih je bil deležen, se ne zdi prav verjetno, da bi jih lahko s kom delil. Kar pa zadeva njegovo češčenje, bi pomenilo, da smo pozabili na njegovo prepričanje, da se namreč v svetnikih povečuje edinole Bog.

II

Na predvečer bitke se je Inigo želel spovedati. Vendar med vojaki ni bilo nobenega duhovnika. Naključno je ogovoril enega od bojnih tovarišev, ki se je grel ob žerjavici iz brun in stolov, ostankov oplenjene hiše, in ga prosil za to uslugo. Mož je bil Navarrec nepristopnega obraza in okornih kretenj, v potrditev mu je le prikimal in se nato pokrižal.

Bilo je pod večer 19. maja 1521. Francozi so pod vodstvom Lesparra, grofa de Foixa, oblegali mestno utrdbo Pamplone. Ko so se povzpeli na obzidje, so spodaj zagledali njihove šotore in ognje. Prebivalci so se poskrili v osvojenem mestu in pokrajina je pripadala vojskama. Zgoraj Španci, komaj tisočnija kraljevih vojakov, najboljše pehote na svetu, nezadovoljni, ker niso prejeli plače, in nekaj baskovskih prostovoljcev pod vodstvom Iniga iz Lojole. Spodaj Francozi, bili so Gaskonjci, srčni, a zviti, balkanski konjeniki, nemški in švicarski najemniški vojaki, pogumni, a pripravljani dezertirati brž, ko je pošel denar, saj samo od besed niso mogli živeti. Na drugi strani reke so se v zadnjih zubljih dneva svetili topovi.

Vsi ti vojaki so bili sami, vladarji sveta so bili drugje: Franc I., francoski kralj in pretendent za cesarja, zaveznik upornih kastiljskih *comunerosov*, je izkoristil vsako prilož-

nost za širitev na jug; Karel V. Habsburški je hotel zatreti meščanski upor in cesarstvu zagotoviti vodilno mesto v Evropi. Francoz je bil lahkomišeln lovec in kockar, nekakšen donkihot, ki je prebral le vsako drugo stran Machiavelija; Flamec otožen meščan, nagnjen k temu, da se je med dvema izpadoma požrešnosti obračal h kreposti in za zabavo pošiljal vojsko zoper vojsko, tako živel in zmagoval. Lahko pa pomislimo na neko drugo zgodbo, v kateri Karel V. in Franc I. obstajata le kot pomoč pri razlagi vzročno-posledičnih povezav, o poklicanosti Ignacija Lojolskega in njenem vplivu – ne le na vidni svet, temveč tudi na nevidnega.

Zadevo pri Pamploni so pogosto podcenjevali. In vendar ni šlo za nepomemben spopad. Navarra je bila ob Lombardiji in severovzhodu Francije eno od torišč interesov tedanjih vladarjev. Vloga, ki jo je tam, četudi le bežno odigral Inigo, ga je za trenutek postavila ob bok največjim vojskovodjem. Ne stotnik Alatriste. To si moramo priklicati v spomin, če želimo razumeti, čemu se je odpovedal. Pozneje bo Družbo Jezusovo ustanovil skupaj z nekdanjimi nasprotniki: s Francozom Favrom in Navarrcem Frančiškom Ksaverijem, čigar brat se je bojeval proti Špancem.

Španijo so osvojili nazaj od muslimanov. Karavele so odkrile Novi svet, Tomaž More je izdal *Utopijo*, Grünwald je dokončal oltarno poslikavo v Issenheimu. Čete francoskega kralja so sestopile preko Saint-Jean-Pied-de-Porta, ki pred pohodom na Pamplono odloča o dostopu do Španije čez roncevauški prelaz. Tistega 19. maja so Francozi vkorakali v mesto čez most, ki se v dveh lokih pne čez Argo. V istem trenutku se je Luter zagovarjal pred mestnim svetom v Wormsu.

*

V Pamploni so pričakovali spopad. V mestu med reko in visokim zidovjem utrdbe je kraljevala tista nenavadna tiši-

na, ki zavlada pred vojno, ko čas nekako obvisi in se le sem in tja zasliši kak zvok, ki razodeva tesnobo: tleskanje oknic, klicanje otroka, zvok zbezanega teka po uličicah; nato spet zavlada tišina. Včasih se od nekod izpod streh zasliši petje, kot bi kdo izzival usodo.

Francoska vojska se je namestila na drugem bregu Arge, na pobočjih, s katerih se je vzdigovalo zamolklo in umirjeno mrmranje in se je na njih ob večerih zaiskrilo tisočero ognjev. Ob samem prihodu je skupinica pod vodstvom dveh častnikov brez slehernega odpora vstopila v mesto in si ga prilastila. Nato so Francozi odšli in namestili svoje straže na mostovih, mestni vojski pa prepustili skrb, da je prebivalce pozaprila po njihovih domovih. In nihče se ni več pomudil ob pomladnem veselju, prvih pticah, nežno zeleni barvi olistavajočega se drevja, nenadejani opoldanski vročini ... Odslej se je vse to zdelo neprimerno, skorajda neznosno.

Nad mestom, ki ga je staro obzidje iz razsušenega kamena le slabo varovalo, se je razprostirala mestna utrdba: osrednji trg, vojaško poveljstvo, trgovinici, stražarnici in topničarski položaji. Zasedala ga je stotinja Baskov, ki sta jih pripeljala Inigo in njegov brat, in nekaj več kot tisoč španskih pešakov. Ti so bili najboljši vojaki na svetu, vendar so bili nezadovoljni, ker niso prejeli plačila, in zaprepani, s kakšno lahkoto so Francozi vdrli k njim. Bojevali so se iz navade, to je bila pač njihova služba, kaj več pa ne. Zdrav razum jim je veleval, naj mesto predajo, in tega so se dobro zavedali.

Inigo je bilo trideset let. Bil je dvorni paž, nato pa je postal vojak. Dvoboji mu niso bili tuji, nikoli pa se še ni zares bojeval. Zanj se je začejalo novo obdobje. Čas madrigalov se je iztekal.

Bil je majhne postave, gostih črnih las, ostrega obraza, odkritega in močnega pogleda, v katerem ni bilo nobene zasanjanosti; mož je znal poveljevati in prepričati, bil je